

A neolitikus forradalom nyomában

11-12

A neolitikus forradalom nyomában

Téma: Történelem

Szint: 11-12 éves korosztály

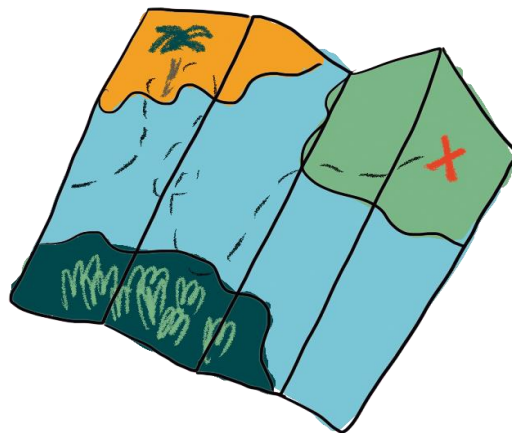
Fogalmak: A neolitikus forradalom

Időigény: +/- 30 perc

Tevékenység összefoglalása: Ebben a történetben a barátaiddal visszautazol a neolitikumba. Egy régész segítségével nyomokat kell gyűjtenetek, hogy megoldjátok a végső rejtvényt.

Szükséges anyagok: Egy darab papír, egy ceruza, az őstörténeti ismereteitek és a motiváció!

Tanácsok: Írd le a kaland során kapott nyomokat, hogy kitaláld a végső megfejtést!

1

Ma kiránduláandulni indulsz barátaiddal, Sammel és Mariouval. Kirándulásotok célja egy őskori kis falu felfedezése. A buszról leszállva a bejárat felé veszitek az irányt, ahol egy régész vár titeket.

- Jó reggelt - üdvözöl benneteket széles mosollyal. - Ma visszautazunk az időben: a neolitikus forradalom időszakába! Ez a korszak több mint hétezer évig tartott: az első nyomokat az i. e. 10. évezredből találták, és egészen az i. e. 3. évezredig tartott a fejlődése. Ezt a kort úgy érthetjük meg a legjobban, ha átéljük. Kövessetek engem!

 Menj a 3. bekezdéshez.

2

Az igazgató egy ajtó felé sétál, de mielőtt átlépné a küszöböt, rosszindulatúan rátok néz, és megkérdezi:

- Apropos, tudjátok, miért hívjuk ezt a korszakot "neolitikumnak"?

Mariou, aki szereti tanulmányozni a szavak etimológiáját, kijelenti:

- Ez azt jelenti, hogy új kőkorszak.

Ezzel a nyomravezető kérdéssel próbáljátok megtalálni a választ:

- **Mert új anyagokat találtak** **Menj a 24. bekezdéshez.**
- **Mert kovakövet csiszoltak** **Menj a 13. bekezdéshez.**

3

Követitek a régészt, és beléptek egy kőházba. Nyoma sincs sem nappalinak, sem hálósobának, csak egyetlen, szegényes berendezésű szoba az egész:

- Nincs itt semmi! Mit tanulhatunk ebből? - morgolódik Sam.

Mariou figyelmeztetőleg rászól:

- Pszt, ezt nem szabadna mondanod, Sam!

Sajnos már túl késő. Egy középkorú, kerek szemüvegkeretes férfi lép hozzátok, épp időben, hogy meghallja Sam kellemetlen megjegyzését.

- Jó reggelt gyerekek, én vagyok a régészeti lelőhely igazgatója - mondja szigorú mosollyal. - Szóval nem gondoljátok, hogy mindaz, amin egész pályafutásom alatt dolgoztam, hasznos vagy érdekes, ugye? Hát, majd meglátjuk...

A régész megpróbálja menteni a helyzetet:

- Ó, biztos vagyok benne, hogy nem akartak udvariatlanok lenni, igazgató úr...-, de a férfi nem hallgat az észérvekre.

- Pedig azok voltak! Ha nem akarják, hogy ezt elmondjam a tanáruknak, akkor jobb lenne, ha bebizonyítanák, érdeklő őket ez a tantárgy!

Mariou, Sam és te lehajtott fejjel, hevesen bólogattok. Az igazgató folytatja:

- A látogatás során néhány kérdésre kell majd válaszolnotok. Minden helyes válaszáért kaptok egy nyomravezető információt, egy nyomot.

A régész mosolyogva próbál titeket bátorítani:

- Gyerünk gyerekek! Ezekkel a témpontokkal felfedezhetitek a kor egyik leglenyűgözőbb találmányát! Készen álltok?

Egyöntetűen bólogattok, imádjátok a rejtvényeket! Kezdődjék a kaland!

Az igazgató ezután felteszi nektek az első kérdést:

- A neolitikum más néven újkőkorszak embere helyhez kötött életmódot folytatott vagy nomád volt?

Néhány másodpercig gondolkodtok, majd válaszoltok:

- **Helyhez kötött életmódúak voltak** → **Menj a 8. bekezdéshez.**
- **Nomádok voltak** → **Menj a 10. bekezdéshez.**

4

A régész megvonja a vállát: - Ne aggódj, lesz még esélyed más nyomokat gyűjteni.

Ön még mindig korigálni akarja magát, és azt válaszolja: - Szóval, azt hiszem, a helyes válasz a kézművesnek!

 Menj a 18. bekezdéshez.

5

- Ne aggódjatok! Hogy könnyebben megtaláljátok az eszközök nevét, íme egy könnyebb feladat: párosítsátok a képet a hozzá tartozó szóval - mondja a régész, miközben titokban egy papírlapot ad nektek. Megpróbáljátok a feladatot teljesíteni, elhatározva, hogy megtaláljátok a második nyomot.

● KÉS

● NYÍLVESSZŐ

● KŐBALTA

● TŐR

• Sikerült **Menj a 11. bekezdéshez.**

• Nem sikerült **Menj a 7. bekezdéshez.**

6

Az igazgató helyesel: - Valóban, a kézműves az a személy, aki kézzel készíti a szerszámokat. Ez egy nagyon régi szakma! Íme még egy nyom:

**Az ilyen anyagból készült tárgyakat gyakran díszítették,
már a neolitikumban is.**

Kimentek a szabadba, és a ház mögött egy kis mezőt láttok. Felszántott föld, de még semmi sem nőtt rajta. A régész int, forduljatok meg, hogy megnézzétek a kőfalnak támasztott sarlót. - Mit gondoltok, mire való a sarló?

Egyből válaszolsz:

- **Bövényekre vadászni** **Menj a 16. bekezdéshez.**
- **Búza aratására** **Menj a 15. bekezdéshez.**

7

Az igazgató figyelmeztet:

- Ebben az esetben azonban nem kapjátok meg a nyomravezető információt, és elveszítitek a többi pontot is. Mit szándékoztok tenni?

Egy kicsit tétováztok, de végül döntést hoztok:

- **Újra megpróbáljátok a keresztrejtvény megfejtését**
 Menj a 8. bekezdéshez.
- **Kihagyod ezt a feladatot, de így nem kapod meg a nyomot**
 Menj a 2. bekezdéshez.

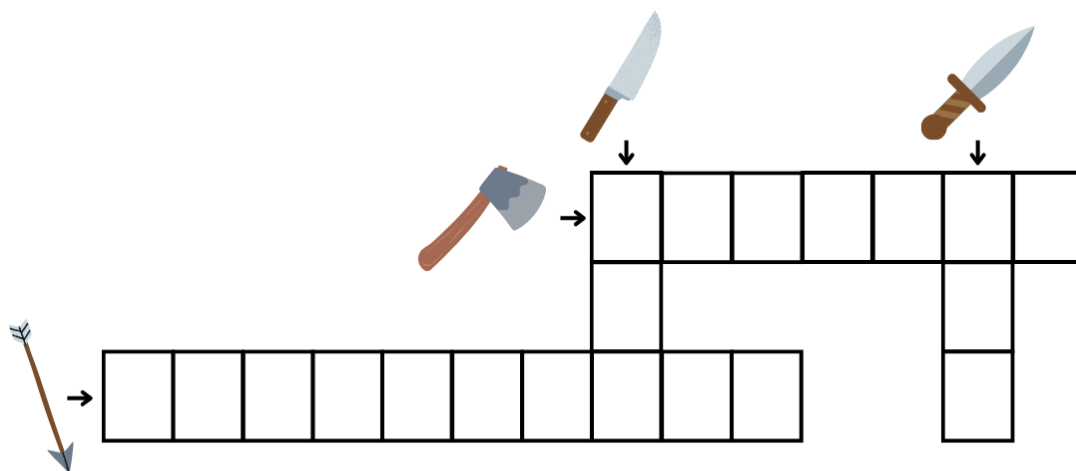
8

A régész bólint és azt mondja:

- Bizony, igaz! Az emberek abban az időben már helyhez kötött életmódot folytattak. Más szóval, egyetlen helyen telepedtek le, ellentétben a nomád népeiséggel, akik egyik helyről a másikra vándoroltak. Szép munka, gyerekek!
- Mmmm, ez túl könnyű volt – jegyzi meg az igazgató. - Mindegy... Itt az első nyom:

A keresett találmány a kerámiakészítés technikája vagy művészete, de utalhat az égetett agyagból készült anyagra is.

Továbbhaladtok a szobában, és felfedeztek egy sarkot, ahol szerszámokat tárolnak. Észreveszitek, hogy csiszolt köveket használtak. A falon egy palatábla lóg, amelyre egy keresztrejtvényt írtak. A második nyom megszerzéséhez helyesen kell kitöltenetek:

- Minden kockát sikeresen kitöltöttél → **Menj a 11. bekezdéshez.**
- Nem sikerült teljesen kitöltened → **Menj a 5. bekezdéshez.**

9

Az igazgató csalódottan rázza a fejét. A régész a következő kis segítséget nyújtja: - Ne feledjétek, ebben a korban az emberek letelepedetté váltak, tehát már nem vadászok-gyűjtögetők. Hogy ezt jobban megértsétek, mondjátok meg, hogy a következő munkák kézművességnek számítanak-e:

- A. Kovács Igen Nem
- B. Számítástechnikai mérnök Igen Nem

- **A válaszod igen és nem** **Menj a 6. bekezdéshez.**
- **A válaszod nem és igen** **Menj a 4. bekezdéshez.**

10

Nem vagytok egészen biztosak a válaszban. Az igazgató ingerült hangon szól:

- Nem, nem voltak nomádok. Nézzetek körül! Nem lenne praktikus, ha minden alkalommal, amikor költözniük kellett, új kőházat építenének, nem gondoljátok?

Akkor még ülőmunkát végeztek!

 Menj a 8. bekezdéshez.

11

A régész gratulál, az igazgató pedig közli a második nyomravezető információt:

A keresett találmányt Kr.e. -6000-ben, Európában hozták létre.

Egy ajtó felé sétál, de mielőtt átlépné a küszöböt, rosszindulatúan rátok néz, és megkérdezi: -Apropó, tudjátok, miért hívjuk ezt a korszakot neolitikumnak?

Mariou, aki szereti tanulmányozni a szavak etimológiáját, kijelenti:

- Ez azt jelenti, hogy új kőkorszak.

Ezzel a nyomravezető kérdéssel próbáljátok megtalálni a választ:

- **Mert új anyagokat találtak** **Menj a 24. bekezdéshez.**
- **Mert kovakövet csiszoltak** **Menj a 13. bekezdéshez.**

12

A régész a hátad mögé bújjik, miközben te azon fáradozol, hogyan tudnád kitölteni a panel hézagait.

- Adhatok egy tippet - suttogja.- Az első szó azt jelenti, hogy "képes életet adni". A második a negyedhold neve.

- **Van egy ötleted!** **Menj a 15. bekezdéshez és próbáld újra.**
- **Nincs ötleted, keresed a megoldást...**

 Menj a 26. bekezdéshez, de nem szerzel nyomot.

13

- Igazatok van! - kiált fel az igazgató. - Ugyanis attól kezdve kovakövet csiszoltak, hogy szerszámokat, például baltákat készítsenek. Mégsem tűntök olyan közönyösnek. Íme az új nyom:

**A szó, amit kerestek, a görög keramos szóból származik,
ami "agyagot" jelent.**

Sam nagy érdeklődéssel nézi a szerszámokat, és mint az iskolában, felemeli a kezét. Az igazgató megengedi, hogy kérdezzen:

- Hogy hívták azt az embert, aki a szerszámokat készítette?

Az igazgató hozzád fordul: - Tudod a választ?

Te válaszolsz:

- **Kézműves** **Menj a 6. bekezdéshez.**
- **Vadász** **Menj a 9. bekezdéshez.**

14

- Nem igazán - magyarázza a régész. - Vályogot azért használták házak építéséhez, mert az emberek a természetben talált anyagokat használták fel.

Megpróbálsz még egyszer!

 Vissza a 23. bekezdéshez.

15

A régész egyetért: - Valóban, mint látjátok, a ház mögött van egy mező.

- De előbb - kiáltja az igazgató - itt van az új nyomotok e:

Ezt az anyagot edények készítéséhez használják.

Követitek a régészt, aki egy rét felé tart, ahol állatok legelnek. Elmagyarázza:

- Az emberek elkezdtek megművelni a földet és az állatokat, ezért tartják őket helyhez kötöttnek.

- Ez volt a földművelés kezdete - szól közbe az igazgató - A Közel-Keleten kezdődött, más néven.... Rámutat egy fatáblára, amelyre két szó kezdőbetűit vészték. A többi betűt kell kitölteni:

T _ _ _ _ _ F _ _ _ _ _

- **Megtaláltad a helyes választ** → **Menj a 21. bekezdéshez.**
- **Fogalmad sincs, hogy milyen szót kellene találnod...**

→ **Menj a 12. bekezdéshez.**

16

- A válasz az, hogy... nem - mondja az igazgató. - Az emberek más módot találtak a táplálék biztosítására, például gabonafélék termesztésével. Mit gondoltok, mire való akkor a sarló?

Felismeritek az összefüggést a sarló és a ház mögötti felszántott mező között, és egy másik választ javasoltok: búza aratására!

→ **Menj a 15. bekezdéshez.**

17

Mariou megrázza a fejét: - Nem, nem ez az.

Egy másik szó jut eszedbe: megalit!

Menj a 23. bekezdéshez.

18

Az igazgató helyesel:

- Valóban, a kézműves az a személy, aki kézzel készíti a szerszámokat. Ez egy nagyon régi szakma!

Kimentek a szabadba, és a ház mögött egy kis mezőt láttok. Felszántott föld, de még semmi sem nőtt rajta. A régész int, forduljatok meg, hogy megnézzétek a kőfalnak támasztott sarlót. -Mit gondoltok, mire való a sarló?

- **Bövényekre vadászni** **Menj a 30. bekezdéshez.**
- **Búza aratására** **Menj a 15. bekezdéshez.**

19

Mariou megrázza a fejét: - Nem, nem ez az.

Egy másik szó jut eszedbe: megalit!

Menj a 23. bekezdéshez.

20

- Pontosan - helyesed a régész. Az igazgató hozzáteszi: - A falvak körül erődítések nyomaira bukkantunk, ami azt bizonyítja, hogy a újkőkori emberek ismerték a konfliktusokat. Szép teljesítmény. Itt az utolsó nyom:

Az ebből az anyagból készült edények lehetővé tették az emberek számára az ételek tartósítását és elkészítését.

Már épp megadnád a választ, de a igazgató félbeszakít téged egy jellel, arra szólít fel, hogy kövessétek őt vissza a korábban elhagyott házhoz. Feltűnik egy takaróval letakart tárgy, amit korábban nem vettetek észre. Az igazgató kitararja, és ti felfedeztek egy táblát, amelyre egy idővonalat rajzoltak. A különböző időszakokat a megfelelő sorrendbe kell helyezned, a betűket a hozzájuk tartozó dátumokkal párosítva:

A. Paleolitikum: az az időszak, amikor az emberek nomád vadászok és gyűjtögetők voltak. Pattintott kőből készült szerszámokat használnak.

3 000 000 -
10 000 évvel i.e.

B. Bronzkor: az az időszak, amikor az emberek feltalálják a kohászatot és bronztárgyakat készítenek, ami a kereskedelem fejlődéséhez vezet.

10 000 -
3 000 évvel i.e.

C. Neolitikum: időszak, amelynek során az emberek letelepednek és feltalálják a földművelést. Új, csiszolt kőből készült eszközöket használnak.

3 000 -
800 évvel i.e.

- **Megtaláltad a helyes választ** → → → **Menj a 29. bekezdéshez.**
- **Nem találtad meg a helyes választ** → → → **Menj a 22. bekezdéshez.**

21

- A Termékeny félhold!- kiáltja Sam mellettetek. Kiáltására a közelben egy tehén rémülten felcsapja füleit.

A kihívás kezdete óta először fordul elő, hogy az igazgató tekintetéből kellemes csodálkozás árad: - Igen, igazad van! Íme az új nyom

A keresett szó A betűvel végződik.

Miközben Sam megsimogatja a tehenet, hogy megnyugtassa, te Mariout keresed. Egy hatalmas kő közelében áll. Csatlakozol hozzá, és hallod, amint ezt motyogja: - A nyelvem hegyén van ennek a kőnek a neve...

Segíteni akarsz neki a válasszal:

- **Megastone** **Menj a 19. bekezdéshez.**
- **Megalit** **Menj a 23. bekezdéshez.**

22

- A dátumokat mindig nehéz megjegyezni, igaz?- A régész sorrendbe állítja az időszakokat: - Először is, van a paleolitikum, amikor az emberek nomád vadászó-gyűjtögető népek voltak. Aztán jön a neolitikum, amikor az emberek földművesekké válnak. Végül a bronzkor, amikor az emberek a rezes és az ónt összekeverik, hogy bronztárgyakat készítsenek, és elkezdik fejleszteni a kereskedelmet. Ez egy logikus folyamat, ha belegondolunk: az emberek a vándorló életmódból, amikor abból éltek, amit sikerült le vadászniuk, eljutottak oda, hogy állandóan egy helyen éljenek, házakat építsenek és megműveljék a földet. Csak miután megteremtették a stabilitás feltételeit, voltak képesek új felfedezésekre és új társadalmi-gazdasági fejlődésre.

 Menj a 29. bekezdéshez.

23

Mariou döbbsenten néz rád: - Igen, azt hiszem, ez az.

- Valaki mégiscsak figyelt az iskolában - állapítja meg az igazgató. - Ezek a nagy kövek továbbra is rejtélyek a történészek számára. Úgy véljük, hogy társadalmi és vallási okokból használták őket. Lám, több ezer évnyi rejtély, és te azt mered mondani, hogy unalmas... Mindenesetre kiérdemeltél egy újabb nyomot:

A keresett szó első betűje a K.

A régész int Samnek, hogy csatlakozzon hozzátok, és egyik kezét a kőre téve elmagyarázza annak jelentését:

- Ide temették el a halottaikat. Némelyikben nagy értékű tárgyakat találtunk, ami azt bizonyítja, hogy már akkoriban is megkülönböztették az embereket.

Ezután az igazgató folytatja a tárlatvezetést, és megáll három tárgy előtt.

- Először is megadom a meghatározásukat. Aztán meg kell mondanotok, e tárgyak közül melyik bizonyítja, hogy már abban az időszakban is léteztek konfliktusok

A **forgóeke** a föld megmunkálására szolgáló eszköz.

➡➡➡ ➔ **Menj a 28. bekezdéshez.**

A **vályog földből**, vízből és rostos szerves anyagból (jellemzően szalmából) álló keverék, amely a falak építésére szolgál.

➡➡➡ ➔ **Menj a 14. bekezdéshez.**

Az **erődítmények** olyan erős szerkezetek, amelyeket egy hely védelmére építettek.

➡➡➡ ➔ **Menj a 20. bekezdéshez.**

24

A régész rámutat a baltára, és arra kér, hogy alaposabban nézzétek meg.

- Nem látjátok a csiszolt felületét? - kérdezi.

Megértitek, mi volt a hibátok, és kijavítjátok a válaszotokat:

Csiszolták a kovakövet.

 Menj a 13. bekezdéshez.

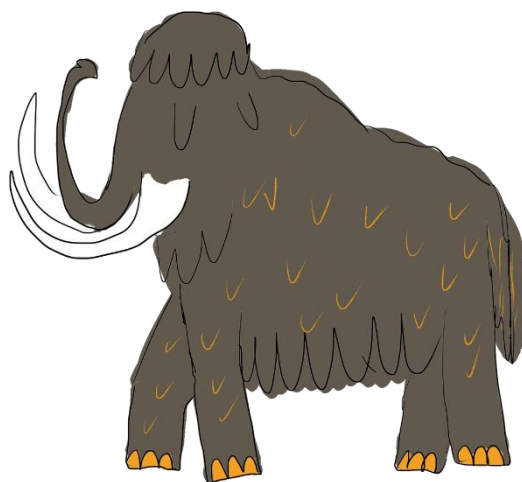
25

- Ne féljete! Az igazgató egy igényes és némileg morcos ember, de nem igazán akar nehéz helyzetbe hozni benneteket - nyugtat meg a régész.

- Szívesen látlak máskor is! - teszi hozzá szelíd hangon. Mindazzal, amit ma tanultatok, legközelebb könnyebb lesz!

Ezek a szavak megnyugtatók: a kihívás hatására még jobban értékeled a megtanult dolgokat. Alig várod azonban, hogy visszamenj az iskolába... jobb a tanároddal, mint az igazgatóval!

Vége

26

A régész közli a megoldást: - Ezt nevezzük a termékeny félholdnak.

Hát persze! Most, hogy már tudod a választ, emlékszel, hogy a tanárod mondta ezt az egyik történelemórádon.

Amíg Sam a tehenet simogatja, te Mariout keresed. Egy hatalmas kő közelében áll. Csatlakozol hozzá, és hallod, ahogy motyog:

- A nyelvem hegyén van ennek a kőnek a neve...

Segíteni akarsz neki a válasszal:

- **Megastone**   >>> → **Menj a 17. bekezdéshez.**
- **Megalit**   >>> → **Menj a 23. bekezdéshez.**

27

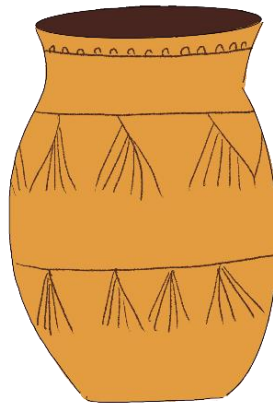
- Végül is elértem a célomat - jegyzi meg szórakozottan a igazgató. - Most már többet tudtok arról a szakterületről, amit én tanulmányozok, és ki tudja, talán a jövőben valamelyikőtök átveszi a helyemet! - mondja mosolyogva.

A régész mindannyiőtöknek egy-egy kerámiát kínál, amit otthon kidíszíthettek.

- Most már tudjátok, hogy a neolitikum miért igazi forradalom: azért, mert az emberek teljesen új életmódot folytattak: sokkal inkább helyhez kötöttebb és a földműveléshez kötődő életmódot folytattak, mint manapság!

Nagyon elégedett vagy a napoddal, mert sok mindent tanultál, és sok időt töltöttél a barátaiddal. Mindazonáltal fáradt vagy, és a gondolat, hogy hazamész és kipihened magad, már kifejezetten örömmel tölt el.

Vége

28

- Nem igazán - magyarázza a régész. - A forgóeke a talaj megmunkálására szolgál, hogy be lehessen vetni a földeket.

Megpróbálsz még egyszer.

 Vissza a 23. bekezdéshez.

29

- Szép munka, gyerekek! - kiáltja a régész, és tapsol. - Ez egy logikus folyamat, ha belegondoltok: az emberek a vándorolástól kezdve, amikor abból éltek, amit sikerült le vadászniuk, eljutottak oda, hogy állandóan egy helyen éljenek, házakat építsenek és megműveljék a földet. Csak miután megteremtették a stabilitás feltételeit, voltak képesek új felfedezésekre és új társadalmi-gazdasági fejlődésre. Visszamentek a falu bejáratához, és az igazgató kérdően néz rátok:

- Még egy nyom, és kiérdeklitek a csodálatomat. Meg tudjátok már mondani, az általatok összegyűjtött nyomoknak köszönhetően, hogy mi ez a titokzatos találmány a neolitikum korából?

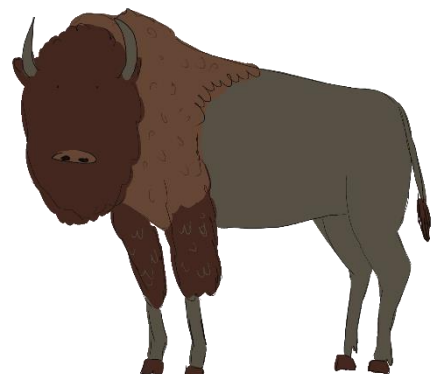
-
- **Tudod a választ**   **Menj a 27. Bekezdéshez.**
  - **Nem tudod a választ**   **Menj a 25. bekezdéshez.**

30

- A válasz az, hogy... nem - mondja az igazgató. - Az emberek más módot találtak a táplálék biztosítására, például gabonafélék termesztésével. Mit gondoltok, mire való akkor a sarló?

Felismeritek az összefüggést a sarló és a ház mögötti felszántott mező között, és egy másik választ javasoltok: búza aratására!

 Menj a 15. bekezdéshez.

A 6 európai szervezet által tervezett projekt célja, hogy hatékony, vonzó pedagógiai anyagokat és eszközöket hozzon létre a tanárok számára, hogy a tanulókkal egy innovatív, játékosított házi feladat módszertant alkalmazhassanak. Ezzel szeretnénk hozzájárulni ahhoz, hogy növeljük hatékonyságukat és elkötelezettségüket a távmunkában, pontosabban a házi feladatokban.

Fedezzen fel további történeteket:

EDUGRAAL.EU

Finanszírozta:

**Az Európai Unió
társfinanszírozásával**

Az Európai Bizottság által e kiadvány elkészítéséhez nyújtott támogatás nem jelenti a tartalom jóváhagyását, amely kizárólag a szerzők véleményét tükrözi, és a Bizottság nem tehető felelőssé a benne foglalt információk bármilyen felhasználásáért.